

56-bob. Soliqni hisoblab chiqarish, soliq hisobotini taqdim etish va to'lash tartibi

385-modda. Umumiy qoidalar

Soliq quyidagilar tomonidan hisoblab chiqariladi va to'lanadi:

1) soliq to'lovchiga daromad to'laydigan soliq agentlari tomonidan;

2) soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda.

Soliq to'lovchilarning alohida toifalari soliqni:

ushbu Kodeksning **392-moddasida** belgilangan tartibda qat'iy belgilangan miqdorda to'lashni;

ushbu Kodeksning **397-moddasida** belgilangan tartibda jami yillik daromadi to'g'risidagi deklarasiya asosida to'lashni tanlashga haqli.

Ushbu moddaning **ikkinchi qismidagi** qoidalar quyidagi toifadagi soliq to'lovchilarga tatbiq etiladi:

1) tovarlar (xizmatlar) realizasiyasidan daromadi kalendar yilida yuz million so'mdan oshmaydigan yakka tartibdagi tadbirkorlarga. Agar kalendar yilida tovarlar (xizmatlar) realizasiyasidan daromadi belgilangan miqdordan oshsa, yakka tartibdagi tadbirkor ushbu Kodeksda nazarda tutilgan tartibda aylanmadan soliq yoxud qo'shilgan qiymat solig'i va foyda solig'i to'lashga o'tadi.

2) yakka tartibdagi tadbirkor bilan mehnat munosabatlarida bo'lgan jismoniy shaxslarga;

3) yuridik shaxs tashkil etmagan holda oilaviy tadbirkorlik shaklida faoliyatni amalga oshirayotgan oila a'zolariga;

4) «Hunarmand» uyushmasi a'zolari bo'lgan hunarmandchilik faoliyati sub'yektlariga.

Ushbu moddaning **uchinchi qismida** ko'rsatilgan soliq to'lovchilar soliq to'lash tartibini quyidagilar orqali tanlashga haqli:

1) tadbirkorlik sub'yektining davlat ro'yxatidan o'tkazilishi chog'ida tanlangan soliq to'lash tartibini ko'rsatish;

2) doimiy yashash joyi bo'yicha soliq organlariga joriy yilning 25 yanvaridan kechiktirmasdan tanlangan soliq to'lash tartibi to'g'risida bildirish xati taqdim etish.

Ushbu moddaning **uchinchi qismida** ko'rsatilgan soliq to'lovchi tomonidan bildirish xati ushbu moddaning **to'rtinchi qismida** ko'rsatilgan muddatlarda taqdim etilmasligi uning soliqni qat'iy belgilangan miqdorda to'lashga roziligini bildiradi.

Soliq ushbu Kodeksda nazarda tutilgan hollarda soliq organi tomonidan ham hisoblab chiqarilishi mumkin.

Hisoblab chiqarilgan soliq summasi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda hisoblangan jismoniy shaxslarning shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisobvaraqlariga o'tkaziladigan majburiy oylik badallar summasiga kamaytiriladi.

386-modda. Soliq agentlarining majburiyati va javobgarligi

Soliqni to'lov manbaida hisoblab chiqarish, ushlab qolish va byudjetga o'tkazish majburiyati soliq to'lovchiga daromad to'laydigan va soliq agentlari deb e'tirof etilgan quyidagi shaxslarning zimmasiga yuklatiladi:

1) O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslariga;

2) yakka tartibdagi tadbirkorlarga;

3) O'zbekiston Respublikasida faoliyatini doimiy muassasa orqali amalga oshiradigan O'zbekiston Respublikasining norezidenti bo'lgan yuridik shaxslarga;

4) O‘zbekiston Respublikasi norezidenti bo‘lgan yuridik shaxslarning vakolatxonalariga;

5) ushbu Kodeks 351-moddasi ikkinchi qismining **5-bandida** ko‘rsatilgan mol-mulkni sotib olgan jismoniy shaxslarga;

6) soliq to‘lovchining mol-mulkini ishonchli boshqarishni amalga oshiruvchi ishonchli boshqaruvchiga.

Ushbu modda birinchi qismining **5-bandida** ko‘rsatilgan shaxslar mazkur Kodeksning **356-moddasida** nazarda tutilgan tartibda soliqni hisoblab chiqarish, ushlab qolish va byudjetga o‘tkazishni amalga oshiradi.

Soliq summasi ushlab qolinmagan taqdirda, soliq agenti ushlab qolinmagan summani va u bilan bog‘liq penyani ushbu Kodeksga muvofiq byudjetga o‘tkazishi shart.

Soliq agentlari jismoniy shaxsning talabiga binoan unga daromadlarining summalari va turlari haqida, shuningdek jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘ining ushlab qolingani summasi to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi tomonidan O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadigan shaklda ma‘lumotnoma berishi shart.

387-modda. Soliq agentlarida soliq solinadigan daromadlar

Soliq agentida soliq solinadigan daromadlarga quyidagilar kiradi:

1) ushbu Kodeksning **371-moddasiga** muvofiq jismoniy shaxslarning mehnatga haq to‘lash tarzidagi daromadlari;

2) ushbu Kodeksning **376-moddasiga** muvofiq moddiy naf tarzidagi daromadlar;

3) ushbu Kodeksning **375-moddasiga** muvofiq mulkiy daromadlar;

4) ushbu Kodeksning **377-moddasiga** muvofiq boshqa daromadlar.

O'zi bilan mehnatga oid munosabatlarda bo'lmagan O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan jismoniy shaxsga moddiy naf tarzida daromad to'lovchi soliq agenti jismoniy shaxsning yozma arizasi asosida soliqni ushlab qolmaslikka haqli. Bunda soliq to'lovchi moddiy naf tarzidagi daromad bo'yicha ushbu Kodeksning **393-moddasiga** muvofiq soliqni to'lashi shart.

388-modda. Soliq agentlari tomonidan soliqni hisoblab chiqarish va ushlab qolish tartibi

Soliq agentlari soliq hisobining registrlarida jismoniy shaxslarning ulardan soliq davrida olgan daromadlari, jismoniy shaxslarga to'lov manbaida qo'llanilgan soliq imtiyozlari, hisoblab chiqarilgan va ushlab qolingani soliq hisobini yuritadi.

Soliq hisobi registrlarining shakllari, ularda soliq hisobining tahliliy ma'lumotlarini hamda birlamchi hisobga olish hujjatlari ma'lumotlarini aks ettirish tartibi soliq agenti tomonidan mustaqil ravishda ishlab chiqiladi. Mazkur shakllarda soliq to'lovchini identifikatsiya qilish imkonini beradigan ma'lumotlar, soliq to'lovchilarga to'lanadigan daromad turlari va to'lov manbaida unga qo'llanilgan soliq imtiyozlari, ularni to'lash sanasi, soliq to'lovchining maqomi, soliqni ushlab qolish va to'lash sanasi ko'rsatilishi kerak.

O'zbekiston Respublikasi norezidentlari bo'lgan jismoniy shaxslar uchun O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan olingan daromadlarga soliq solish soliq agentlari tomonidan

solliq bazasi hamda belgilangan stavkadan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.

Solliq agentlari solliq to'lovchining ushbu Kodeksning **387-moddasida** ko'rsatilgan daromadlaridan hisoblangan solliq summasini ushlab qolishi shart.

Solliqning hisoblangan summasini solliq to'lovchidan ushlab qolish, solliq agenti solliq to'lovchiga to'layotgan har qanday pul mablag'lari hisobidan, bu pul mablag'lari solliq to'lovchiga yoki uning topshirig'iga binoan uchinchi shaxslarga to'lanayotganda amalga oshiriladi.

Solliqni hisoblab chiqarish va ushlab qolish ushbu bo'limda belgilangan solliq bazasi hamda solliq stavkalaridan kelib chiqqan holda, daromad hisoblanishiga qarab, yil boshidan e'tiboran har oyda ortib boruvchi yakun bilan solliq to'lovchining ish joyi bo'yicha solliq agenti tomonidan amalga oshiriladi.

Asosiy bo'lmagan ish joyidan yoki boshqa solliq agentlaridan sovg'a, moddiy yordam va boshqa turlardagi yordam olgan jismoniy shaxslarning solliq summasini qayta hisob-kitob qilish jismoniy shaxs yillik jami daromadi to'g'risida deklarasiya topshirganda solliq organlari tomonidan amalga oshiriladi.

Yil mobaynida asosiy ish (xizmat, o'qish) joyi o'zgargan taqdirda, solliq to'lovchi joriy yilda o'ziga to'langan daromadlar va ushlab qolingan solliq summalari to'g'risidagi ma'lumotnomani yangi asosiy ish (xizmat, o'qish) joyidagi solliq agentiga dastlabki ish haqi hisoblanguniga qadar taqdim etishi shart. Ilgarigi ish (xizmat, o'qish) joyidan ma'lumotnoma taqdim etilmagan yoki solliq to'lovchining identifikasiya raqami taqdim etilmagan taqdirda, solliq ushbu Kodeks 378-moddasi 1-bandining **uchinchi xatboshisida** va **380-moddasida** nazarda tutilgan imtiyozlar qo'llanilmagan holda ushlab qolinadi.

Ma'lumotnoma va soliq to'lovchining identifikatsiya raqami taqdim etilgan taqdirda, soliq summasi ilgari asosiy ish (xizmat, o'qish) joyida olingan daromadlar inobatga olingan holda qayta hisob-kitob qilinadi.

Yangi asosiy ish (xizmat, o'qish) joyida soliqni hisoblab chiqarish kalendar yil boshidan e'tiboran ilgari va yangi asosiy ish (xizmat, o'qish) joylaridan olingan jami daromaddan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.

Mehnat shartnomasi (kontrakt) bekor qilingandan keyin xodimga ilgari ish joyidan to'lov amalga oshirilganda, bunday to'lovlar ushbu Kodeks 378-moddasi 1-bandining **uchinchi xatboshisida** va **380-moddasida** nazarda tutilgan soliq imtiyozlari qo'llanilmagan holda soliqqa tortiladi.

Jismoniy shaxslarning asosiy bo'lmagan ish joyidan olgan daromadlaridan soliqning yakuniy summasi jami yillik daromad to'g'risida taqdim etilgan deklarasiyaning ma'lumotlari bo'yicha soliq organi tomonidan hisoblab chiqariladi.

389-modda. Soliq hisobotini taqdim etish tartibi va muddatlari

Soliq agentlari o'zlarining soliq bo'yicha hisobda turgan joydagi soliq organiga quyidagilarni taqdim etishi shart:

1) soliq davri tugaganidan keyin o'ttiz kun ichida — soliq organlariga to'lov manbaidan soliq solinmagan moddiy naf tarzida daromadlar olgan jismoniy shaxslar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadigan shakldagi ma'lumotnomani;

2) har oyda, hisobot davridan keyingi oyning o'n beshinchi kunidan kechiktirmay, yil yakunlari bo'yicha esa — yillik

moliyaviy hisobotni taqdim etish muddatida hisoblangan va haqiqatda to‘langan daromadlar summolari hamda ushlab qolingani soliqning summolari to‘g‘risidagi — O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi tomonidan O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadigan shakldagi ma’lumotlarni. O‘zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasa orqali amalga oshirayotgan O‘zbekiston Respublikasining norezidenti bo‘lgan yuridik shaxslar yil yakunlari bo‘yicha hisoblangan va amalda to‘langan daromadlarning summolari hamda ushlab qolingani, soliq summolari to‘g‘risidagi ma’lumotlarni hisobot yilidan keyingi yilning 25 martiga qadar taqdim etadi.

O‘zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari bo‘lgan, xodimlari 25 nafardan ortiq bo‘lgan alohida bo‘linmalarga va (yoki) filiallarga ega soliq agentlari, bundan yirik soliq to‘lovchilar mustasno, ushbu alohida bo‘linmalar va (yoki) filiallar xodimlariga nisbatan mazkur moddaning **birinchi qismida** ko‘rsatilgan soliq hisobotini — alohida bo‘linmalar va (yoki) filiallar hisobda turgan joydagi soliq organiga taqdim etadi.

Yakka tartibdagi tadbirkor bo‘lgan soliq agentlari, agar ushbu Kodeksning **57-bobida** boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo‘lsa, o‘zlarining yollanma xodimlariga oid mazkur moddaning **birinchi qismida** ko‘rsatilgan soliq hisobotini o‘zi soliq bo‘yicha hisobda turgan joydagi soliq organiga taqdim etadi.

390-modda. Soliqni to‘lash tartibi

To‘lov manbaida hisoblab chiqarilgan soliq summasi soliq to‘lovchiga daromadlarni to‘lash bilan bir vaqtda, lekin soliq

hisobotini taqdim etish muddatlaridan kechiktirmay soliq agenti tomonidan to'lanadi.

Daromadlar natura shaklida amalga oshirilganda soliq natura tarzidagi to'lov amalga oshirilgan oy tugaganidan keyin besh kun ichida to'lanadi.

391-modda. Ortiqcha ushlangan soliq summasini qaytarish tartibi

Agar ushbu bobda boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, soliq agenti tomonidan soliq to'lovchining daromadidan ortiqcha ushlangan soliq summasi soliq to'lovchining yozma arizasiga asosan qaytarilishi lozim.

Soliq agenti tomonidan bir soliq davri ichida ortiqcha ushlangan soliq summasi qaytariladi.

Soliq to'lovchiga ortiqcha ushlangan soliq summasini qaytarish daromadlaridan bunday soliq agenti tomonidan ushlab qolinadigan soliq to'lovchi bo'yicha ham, boshqa soliq to'lovchilar bo'yicha ham kelgusi to'lovlar hisobidan byudjet tizimiga o'tkazilishi lozim bo'lgan ushbu soliq summasi hisobidan, soliq agenti soliq to'lovchining tegishli arizasini olgan kundan e'tiboran uch oy ichida soliq agenti tomonidan amalga oshiriladi.

Soliq to'lovchiga ortiqcha ushlangan soliq summasini qaytarish soliq agenti tomonidan soliq to'lovchining arizasida ko'rsatilgan bankdagi hisobvarag'iga pul mablag'larini o'tkazish yo'li bilan naqd pulsiz shaklda amalga oshiriladi.

Soliq agenti bo'lmaganda yoxud ushbu bandning ikkinchi qismida belgilangan soliq davri tugaganda, soliq to'lovchi soliq davrining yakuniga ko'ra soliq deklarasiyasini bir vaqtning o'zida taqdim etgan holda, ilgari soliq agenti tomonidan ortiqcha ushlangan va byudjet tizimiga o'tkazilgan soliq summasini qaytarish to'g'risida soliq organiga ariza berishga haqli.

Soliq davrida O‘zbekiston Respublikasining rezidenti maqomini olgan soliq to‘lovchi ushbu soliq davrida norezident maqomida to‘lagan soliq summasini qayta hisob-kitob qilishga va qaytarib olishga haqli. Soliq summasini soliq to‘lovchiga qaytarish soliq to‘lovchi ushbu Kodeksning **397-moddasida** belgilangan tartibda ko‘rsatilgan soliq davri yakuniga ko‘ra soliq deklarasiyasini taqdim etgan taqdirda yashash joyi (turgan joyi) bo‘yicha hisobga qo‘yilgan soliq organi tomonidan amalga oshiriladi. Ushbu deklarasiyaga mazkur soliq davrida O‘zbekiston Respublikasining rezidenti maqomini tasdiqlaydigan hujjatlar ilova qilinishi kerak.

392-modda. Qat’iy belgilangan miqdorda soliq to‘lashning xususiyatlari

Ushbu Kodeks 385-moddasining **uchinchi qismida** ko‘rsatilgan, qat’iy belgilangan miqdorda soliq to‘lash xohishini bildirgan soliq to‘lovchi soliqni har oyda, tadbirkorlik faoliyati amalga oshirilgan oyning o‘n beshinchi sanasidan kechiktirmay, qonun hujjatlarida belgilangan miqdorlarda to‘laydi.

Soliq to‘lovchi qat’iy belgilangan miqdorda soliq to‘lashni u tadbirkorlik sub’yekti sifatida davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan oydan yoki yakka tartibdagi tadbirkor yoxud oilaviy tadbirkorlik sub’yekti bilan mehnat shartnomasi tuzilgan oydan keyingi oydan e’tiboran amalga oshiradi.

Bir nechta faoliyat turi bilan shug‘ullanayotgan soliq to‘lovchilar har bir faoliyat turi bo‘yicha qat’iy belgilangan miqdorda soliqni alohida, shu faoliyat turi uchun belgilangan miqdorda to‘laydi.

Qat’iy belgilangan miqdorda soliq to‘lash qo‘llaniladigan faoliyatdan olinadigan daromadlar bilan birga boshqa daromadlar oluvchi soliq to‘lovchilar bu daromad turlari

bo'yicha alohida hisob yuritishi shart va bu daromadlar bo'yicha jami yillik daromadlar to'g'risidagi deklarasiya asosida, ushbu Kodeksning **397-moddasida** nazarda tutilgan tartibda, ushbu Kodeksning **381-moddasida** belgilangan stavkalar bo'yicha soliq to'laydi.

Agar yakka tartibdagi tadbirkor (oilaviy tadbirkorlik sub'yekti) o'z faoliyatini muayyan muddatga to'xtatsa, u o'z faoliyatini to'xtatguniga qadar tadbirkorlik sub'yektini ro'yxatdan o'tkazuvchi organga faoliyatni vaqtinchalik to'xtatish to'g'risida ariza berish bilan bir vaqtning o'zida davlat ro'yxatidan o'tganlik haqidagi guvohnomani topshiradi. Bunda xodimlarni yollagan holda tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi yakka tartibdagi tadbirkor (oilaviy tadbirkorlik sub'yekti) har bir yollangan xodimga belgilangan tartibda berilgan hisobga olish kartochkalarini ham belgilangan muddatlarda soliq hisobida turgan joyidagi soliq organiga topshiradi.

Yakka tartibdagi tadbirkorning (oilaviy tadbirkorlik sub'yektining) faoliyati vaqtincha to'xtatilganligi yoki qayta tiklanganligi to'g'risidagi arizani olgan tadbirkorlik sub'yektini davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organ navbatdagi ish kuni tugaguniga qadar soliq hisobida turgan joyidagi soliq organlariga yakka tartibdagi tadbirkorning (oilaviy tadbirkorlik sub'yektining) faoliyati vaqtincha to'xtatilganligi yoki qayta tiklanganligi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi va O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan tasdiqlanadigan shaklda axborot taqdim etadi.

Qat'iy belgilangan miqdorda soliq to'lashni to'xtatib turish uchun quyidagilar asos bo'ladi:

1) soliq organlari tomonidan olingan tadbirkorlik sub'yektini davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organning yakka tartibdagi tadbirkorning (oilaviy tadbirkorlik sub'yektining) faoliyati vaqtinchalik to'xtatilganligi to'g'risidagi axborot;

2) soliq organlari tomonidan olingan yakka tartibdagi tadbirkorning har bir yollangan xodimga berilgan hisobga olish kartochkalari.

Qat'iy belgilangan miqdorda soliq to'lash xohishini bildirgan soliq to'lovchilar daromadlarni va xarajatlarni hisobga olish registrlarida daromadlarni olish bilan bog'liq bo'lgan daromadlar va xarajatlar hisobini yuritishi shart.

Daromadlarni va xarajatlarni hisobga olish registrlari quyidagilardir:

1) Yakka tartibdagi tadbirkorning (oilaviy tadbirkorlik sub'yektining) daromadlarini va xarajatlarini hisobga olish kitobi;

2) Tovar cheklari kitobi.

Daromadlarni va xarajatlarni hisobga olish registrlarining shakli O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan tasdiqlanadi.

Daromadlarni va xarajatlarni hisobga olish registrlari yakka tartibdagi tadbirkorni (oilaviy tadbirkorlik sub'yektini) soliq hisobida turgan joyidagi soliq organlari tomonidan yakka tartibdagi tadbirkorning (oilaviy tadbirkorlik sub'yektining) arizasi asosida ro'yxatdan o'tkaziladi.

Yakka tartibdagi tadbirkorning (oilaviy tadbirkorlik sub'yektining) faoliyati to'g'risidagi hisobotlar soliq hisobida turgan joyidagi soliq organlariga yilning har bir choragi

yakunlari bo'yicha, hisobot choragidan keyingi oyning o'ninchi kunidan kechiktirmay taqdim etiladi.